

รูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยา
ของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)*
A MODEL OF SELF-DEVELOPMENT FOR SUCCESS BASED ON
BUDDHIST PSYCHOLOGY OF PHRABRAHMAPUNDIT
(PRAYOON DHAMMACITTO)

เชน นคร

Chen Nakorn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: chenprinting@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามแนวจิตวิทยา 2) เพื่อศึกษาการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามแนวพุทธจิตวิทยา 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามแนวจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) วิธีการดำเนินการวิจัย คือ การศึกษาค้นคว้าแนวคิดการพัฒนาตนของจิตวิทยาตะวันตกและแนวคิดการพัฒนาตนของพุทธจิตวิทยา จากเอกสารตำราวิชาการ จากนั้น กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย แล้วจึงสัมภาษณ์พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) แล้วใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคทางเนื้อหา (Content analysis) จัดการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาการพัฒนาตนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ไว้ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการเรียนรู้ 2) ด้านการพูด 3) ด้านการเขียน 4) ด้านการบริหาร ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านการเรียนรู้ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) มีกัลยาณมิตรคอยให้การแนะนำในแต่ละช่วงวัยของการพัฒนาตน และใช้หลักอิทธิบาท 4 คือ 1.1) มีใจรัก (ฉันทะ) 1.2) พากเพียรไม่หยุด (วิริยะ) 1.3) มีใจฝึกฝน (จิตตะ) 1.4) ใช้ปัญญาไตร่ตรอง (วิมังสา) 2) ด้านการพูด เริ่มพัฒนาการพูดด้วยการติดตามฟังนักพูด แล้วฝึกฝนตนเอง แสวงหาที่อยู่อันเป็นปฎิรูปเทส วิเคราะห์ตน ฝึกฝนด้านภาษา และมีลีลาสาธิตาป้อนเหยื่อ 3) ด้านการเขียน มีใจรักในการอ่าน ฝึกเขียนบทความลงในวารสารต่าง ๆ รับฟังคำวิจารณ์จากนักปราชญ์ราชบัณฑิต แล้วนำมาพัฒนางานเขียน 4) ด้านการบริหาร ใช้พละ 4 คือ 4.1 กำลังความรู้ (ปัญญาพละ) 4.2 กำลังความกล้า (วิริยพละ) 4.3 กำลังความสุจริต (อนวัช

* Received 21 January 2020; Revised 14 March 2020; Accepted 18 March 2020

พละ) 4.4 กำลังการสงคราม (สังคหพละ) โดยพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ใช้กำลังทั้ง 4 เป็นตัวขับเคลื่อนการบริหารงาน

คำสำคัญ: การพัฒนาตน, ความสำเร็จ, พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

Abstract

There were 3 objectives of this research 1) to study the concepts of self development for success based on Psychology 2) to study the concepts of self development for success based on Buddhist Psychology 3) to present a Self development for Success Model based on Buddhist Psychology in perspective of Phrabrahmapundit (Prayoon Dhammachitto). The method of research is to study the concept of self development in Western psychology and Buddhist psychology from academic documents and then define the research conceptual framework. Interviewing and data analysis by content analysis and focus group were well done. The conceptual framework for studying is divided into 4 aspects i.e. 1) Learning 2) speaking 3) writing 4) management. The research results revealed as follow:-1) For studying potential, Phrabrahmapundit (Prayoon Dhammachitto) had good friends (kalyanamit) to advise in each phase of selfdevelopment. He applied 4 paths of accomplishment (Iddhipada) i.e. will (chanda) effort (Viriya) thoughtfulness (Citta) and investigation (Vimamsa) for his studies. 2) For speaking potential, he began speaking development by learning from public speakers' speaking, finding a suitable region (Patirupadesa), self-analyzing, language training, Salikaponyeu speaking style. 3) For writing potential, he had a love of reading then wrote articles in various journals. There was a criticism from the many scholars, then brought to develop his writing. 4) For Administrative potential, he applied 4 powers (Bala) to his management i.e. power of wisdom (Panna – bala), power of diligence (Viriya-bala), power of faultlessness (Anavajja-bala) and power of sympathy (Sangaha-bala). Phrabrahmapundit (Prayoon Dhammachitto) used all 4 powers to drive the administration.

Keywords: Self - Development, Success, Phrabrahmapundit (Prayoon Dhammachitto)

บทนำ

วิถีชีวิตหรือแนวคิดของคนล้วนมีความต่าง แต่สุดท้ายแล้วเป้าหมายของแต่ละคน ก็คือความสำเร็จและความสุขเช่นเดียวกัน (วิกรม กรมดิษฐ์, 2555) ความสำเร็จนับว่าเป็นยอดปรารถนาของชีวิตมนุษย์ทุกคน ทั้งนี้อยู่ที่ว่า ชีวิตของแต่ละคนจะวางเป้าหมายไว้อย่างไร บางคนอยากเป็นนักการเมือง บางคนอยากเป็นนักธุรกิจ บางคนอยากเป็นหมอ ความฝันของแต่ละคนจะไปถึงจุดหมายปลายทางที่วาดไว้ได้หรือไม่ คนแต่ละคนมีวิธีการที่จะไปถึงเป้าหมายแตกต่างกัน ขึ้นอยู่ที่ว่า เขาคนนั้น จะมีความเชื่ออย่างไร และความเชื่อของเขาจะนำพาเขาไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาตนที่เขาวางไว้ได้หรือไม่ ความเชื่อดังกล่าวข้างต้น คือหลักคิดในการพัฒนาตน

กระบวนการพัฒนาตนของคนทั่ว ๆ ไปนั้น มีเป้าหมายเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของชีวิตตนและครอบครัวเป็นหลัก การถ่ายทอดหลักคิดในเรื่องการพัฒนาตน จึงเป็นการถ่ายทอดกันระหว่างครอบครัว ดังที่บุญเกียรติ โชควัฒนา ได้กล่าวไว้ว่า

“ผมมีคุณพ่อที่คอยให้ความคิดที่ดี ๆ และสอนปรัชญาชีวิตและปรัชญาในการทำงานมาโดยตลอด เมื่อหลายปีก่อน ผมสรุปกับตัวเองว่า ผมมีหลักคิดมากมายซึ่งเกิดจากการที่คุณพ่อได้เล่าได้สอนผมมา ผมจึงทดลองเขียนหลักคิดที่ผมใช้ในการทำงานและในการดำเนินชีวิตขึ้นมา ภายในเวลาสั้น ๆ ก็เขียนได้ 30 กว่าหลักคิด ซึ่งผมพบว่า หลักคิดที่ผมเขียนขึ้นมา ส่วนใหญ่ได้มาจากคุณพ่อ และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากที่คุณพ่อได้สอนให้เรามีหลักคิดของตัวเอง และมีทักษะในการสร้างหลักคิดด้วย” (บุญเกียรติ โชควัฒนา, 2554)

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาตนนั้นเกิดจากการอาศัยหลักคิดที่ได้นำมาพัฒนาตน การพัฒนาตน (self Development) นั้นนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เพราะมันเป็นเครื่องมือที่จะนำพาให้คนไปถึงจุดหมายปลายทางได้ มนุษย์แสวงหาความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาตนเองมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในอดีตมีนักปราชญ์ชาวกรีก เช่น เพลโต เชื่อว่าการใช้ความคิดและใช้เหตุผลทำให้มนุษย์เกิดความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ส่วนอริสโตเติลเห็นว่า การศึกษาทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ต้องใช้การสังเกตอย่างเป็นระบบ กระบวนการพัฒนาตนเองเกิดขึ้นได้เพราะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของวิชาจิตวิทยา คนที่เรียนวิชานี้จะได้เปรียบคนอื่นเพราะเขารู้แนวทางเป็นอย่างดีว่าจะพัฒนาพฤติกรรมของตนให้บรรลุเป้าหมายคือความสำเร็จที่ตนวางไว้ได้ (เมธาวิ อุดมธรรมานุภาพ, 2556)

การพัฒนาตน ตามแนวคิดจิตวิทยาตะวันตก มีเป้าหมายที่ชัดเจน คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งพฤติกรรมภายใน และพฤติกรรมภายนอก ซึ่งพฤติกรรมทั้งสองมีความสัมพันธ์กัน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในคือ การเปลี่ยนความคิดแล้วส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมภายนอก ดังที่นักจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) มีความเชื่อว่า มนุษย์แต่ละคนเป็นผู้ซึ่งพยายามที่จะรู้จักและเข้าใจตนเอง (self actualization) (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2544) และยอมรับในสมรรถภาพวิสัยของตนเองอยู่แล้ว ถ้าหากได้เรียนรู้

และได้รับคำชี้แนะ เข้าใจธรรมชาติที่ถูกต้อง จึงไม่ยากที่จะทำให้บุคคลเข้าใจตนเองมากขึ้น และนำจุดดีมาใช้ในการพัฒนาตนเองได้ในทุกมิติ (ธัญญภัทร์ ศิริธันนารโจน, 2560) เช่นเดียวกับพระพุทธศาสนาที่มองว่า จิต หรือใจ เป็นผู้สั่งการให้เกิดการกระทำ ดังที่พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวว่า การตั้งจิตเป็นกุศลมาตั้งแต่ต้น เจตนาหรือความตั้งใจนั้น เป็นกรรม ดังพระบาลีว่า เจตนาหิ ภิกฺขเว กมฺมํ วทามิ, เจตยิตฺวา กมฺมํ กโรมิ กาเยน วาจาเยน มนสา แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวว่าเจตนาอันนั้นแหละเป็นกรรม เมื่อมีเจตนาแล้ว บุคคลย่อมกระทำความกรรมทางกาย ทางวาจา และทางใจ เพียงแค่นี้มีความคิดที่ดีภายในใจก็นับว่าเป็นกุศลธรรมที่มีอานิสงส์มาก (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2558) ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่า แนวคิดในการพัฒนาดนของนักจิตวิทยาตะวันตกกับพระพุทธศาสนามีจุดเริ่มต้นที่คล้ายกัน แต่กระบวนการในการพัฒนาดนจะเป็นอย่างไรนั้น ยังมีประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

กระบวนการถ่ายทอดการพัฒนาดนเพื่อความสำเร็จนั้น มีลำดับ เป็นขั้นตอน หากมีการศึกษาอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ออกมาเป็นรูปแบบของการพัฒนาดน จากนั้นจึงถอดรูปแบบแล้วนำมาเผยแพร่ต่อสาธารณชนก็จะเกิดประโยชน์อย่างมากต่อสังคม และประเทศชาติ ยิ่งไปกว่านั้น หากได้มีการศึกษากระบวนการพัฒนาดนของบุคคลผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระศาสนา ก็ยิ่งทำให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น ผู้ทำวิจัย เห็นว่า พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เป็นพระเถระที่บำเพ็ญประโยชน์ต่อพระศาสนา และประเทศชาติอย่างมากมาย ในฐานะเป็นเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร เป็นเจ้าคณะภาค 2 และ เป็นอดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นอกจากจะมีตำแหน่งด้านการบริหารแล้วยังเป็นนักเผยแผ่ที่สามารถบรรยายธรรมได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในหลักสูตรต่าง ๆ ของภาครัฐ และภาคเอกชน มีการรวบรวมผลงานการบรรยายธรรมและปาฐกถาธรรมลงบนแผ่นบันทึกเสียงเผยแพร่ในชื่อเรื่องว่า 109 ปาฐกถาธรรม นอกจากนี้ยังมีรายการบรรยายธรรมเป็นประจำทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) นอกจากจะเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้านการบรรยายธรรมแล้ว ยังมีความสามารถด้านการประพันธ์อีกด้วย ในการประพันธ์นั้น ท่านเริ่มต้นประพันธ์ปี พ.ศ. 2526 ด้วยผลงานชื่อ เปรียบเทียบแนวคิดพุทธศาสนากับชาติ จากนั้นจึงทยอยผลิตผลงานอย่างต่อเนื่อง ผลงานที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด คือ งานแปลคัมภีร์วิมุตติมรรค (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ, 2560) ซึ่งถือว่าเป็นคนแรกที่น่าเอาคัมภีร์ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนามาเผยแผ่ในวรรณกรรมไทย เพราะคัมภีร์วิมุตติมรรค เป็นคัมภีร์ที่เขียนขึ้นก่อนวิสุทธิมรรคอีกด้วย ผลงานเล่มนี้ทำให้นักปราชญ์ด้านพระพุทธศาสนาหลายท่าน อย่างพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ศาสตราจารย์เสฐียรพงษ์ วรรณปก กล่าวยกย่องถึงส่วนงานแปลท่ามกลางพุทธศาสนิกชนที่มาชุมนุม ที่สำนักธรรมวิจย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในห้วงระยะเวลาสามทศวรรษที่ผ่านมา พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้สร้างผลงานไว้อย่างมากมายจนไม่

สามารถนำมากล่าวไว้ได้หมด อีกผลงานหนึ่งของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ซึ่งถือว่าเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับโลก คืองานวันวิสาขบูชาโลก งานที่ทำให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยก้าวสู่ความเป็นสากล และเป็นที่ยอมรับของนานาชาติประเทศทั่วโลก

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) จึงเป็นพระเถระที่มีความพร้อมในทุกด้าน และเป็นตัวแทนของพระสงฆ์ไทยที่ทำหน้าที่ในการต้อนรับผู้นำชาวพุทธที่เดินทางมาร่วมประชุมวันวิสาขบูชาโลก กล่าวได้ว่า เป็นต้นแบบของบุคคลที่มีการพัฒนาตนตั้งแต่ยังอยู่ในวัยเยาว์ซึ่งบรรพชาเป็นสามเณร จนมาเป็นพระเถระ ผู้ประสบความสำเร็จในทุกด้านไม่จะเป็นด้านการเรียน ด้านการพูด ด้านการเขียน และ ด้านการบริหาร ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะถอดรูปแบบกระบวนการพัฒนาตนเพื่อความสำเร็จของท่านเพื่อให้พระเถระรุ่นหลังและพุทธศาสนิกชนจะได้นำไปปฏิบัติตามรูปแบบที่ค้นพบ และ นำความรู้ไปถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้ในการเจริญรอยตามชีวิตที่ประสบความสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามแนวจิตวิทยา
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามแนวพุทธจิตวิทยา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามแนวจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต(ประยูร ธมฺมจิตฺโต) นี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้กระบวนการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal) คือ การสัมภาษณ์ด้วยการพบปะส่วนตัว ซึ่งอาจจะมีการนัดหมายไว้บ้างหรือถ้าเจอแบบบังเอิญก็อาจจะมิใช่อนุญาต พร้อมทั้งสามารถที่จะขอสัมภาษณ์ได้หลายครั้งเป็นคำถามเปิดโดยไม่จำกัดคำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถอธิบายแนวคิดได้อย่างอิสระ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบ และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ก่อนที่จะนำมาสังเคราะห์สร้างรูปแบบ จากนั้น จัดให้มีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบการพัฒนาตนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อีกครั้ง

ผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต(ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนา
ตน ของแนวคิดทางจิตวิทยาร่วมสมัยและแนวคิดทางพุทธจิตวิทยา

ขั้นที่ 2 การสัมภาษณ์พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เพื่อให้ได้
แนวทางในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาด้านความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหม
บัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

ขั้นที่ 3 สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาด้านความสำเร็จตาม
หลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

ระยะที่ 2 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาด้านความสำเร็จตาม
หลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ด้วยการสนทนากลุ่มของ
ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ผู้บริหาร เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบการพัฒนาด้าน
ความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เพื่อให้ได้ความคิด
เห็นและข้อเสนอแนะในทัศนะของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

จากนั้นผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลที่ได้นำมาพิจารณาปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาด้าน
ความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ให้มีความถูกต้อง
เหมาะสมต่อไป

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เป็น
ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์วิธีการพัฒนาด้านทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการเรียน ด้านการ
พูด ด้านการเขียน และด้านการบริหาร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์วิธีการพัฒนาด้านความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาทั้ง 4
ด้าน คือ ด้านการเรียน ด้านการพูด ด้านการเขียน และด้านการบริหาร จากนั้น ได้นำไปใช้เป็น
เครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึกพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และศึกษาจากผลงานที่
ปรากฏอยู่ในรูปของหนังสือ ตำรา ปาฐกถาธรรม จากนั้น นำข้อมูลที่ได้นำมาทำการสังเคราะห์เข้า
กับหลักการพัฒนาตนตามหลักพุทธจิตวิทยา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลและแนว
คำถามในการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. เริ่มทำการวิเคราะห์พร้อมกับการเก็บข้อมูลในการพัฒนาด้านแต่ละด้าน และกระทำ
ต่อภายหลังการเก็บข้อมูลสิ้นสุด

2. ผู้วิจัยเป็นผู้วิเคราะห์ด้วยตนเอง เนื่องจากเป็นผู้ที่นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา
ตรวจสอบกับแนวคิดการพัฒนาด้านและหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

3. ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล แบบ Content Analysis

ผลการวิจัย

1. หลักการพัฒนาด้านความสำเร็จตามแนวจิตวิทยา เป็นการศึกษากระบวนการทางจิตและพฤติกรรม เป้าหมายของการพัฒนาด้านตามแนวจิตวิทยา คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้นกว่าเดิม พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากแรงจูงใจภายใน คือ จิตใจของตนเอง การพัฒนาด้านตามแนวจิตวิทยาเกิดจากการพัฒนาทางด้านใน คือ จิตใจ เป็นสำคัญ เนื่องจากแนวคิดการพัฒนาด้านของจิตวิทยามีหลายกลุ่มจึงมีหลายแนวคิด ผู้วิจัยเลือกศึกษา 3 แนวคิด คือ 1) การพัฒนาด้านด้วยแรงจูงใจ (Motivation) 2) การพัฒนาด้านด้วยมนุษยสัมพันธ์ (Human relation) 3) การพัฒนาด้านด้วยการรู้คิด (Cognitive psychology)

2. หลักการพัฒนาด้านความสำเร็จตามแนวพุทธจิตวิทยา เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องจิตของมนุษย์ ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า เป้าหมายในปัจจุบัน (ทิฏฐธัมมิกัตถะ) คือ การประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิต เป้าหมายในภพหน้า (สัมปรายิกัตถะ) คือ การประสบความสำเร็จในภพหน้า เป็นหลักประกันได้ว่า จะตกลงไปในอบาย และเป้าหมายสูงสุด (ปรมาตถะ) คือ พระนิพพาน บางท่านแบ่งเป้าหมายไว้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับโลกียะ และระดับโลกุตระ เป้าหมายระดับโลกียะ เป็นเป้าหมายของคฤหัสถ์ คือ การอยู่ดีกินดี มีความสุข ส่วนเป้าหมายระดับ โลกุตระ เป็นเป้าหมายของพระ ซึ่งได้แก่ การบรรลุมรรคผลนิพพาน หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาด้านนั้นมีมาก แต่ผู้วิจัยเลือกศึกษาไตรสิกขา อธิบาป 4 และปรโตโฆสะ

3. รูปแบบการพัฒนาด้านความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาด้านความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) 4 ด้าน

3.1 ด้านการเรียนรู้

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาด้านความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ด้านการเรียนรู้ พบว่า พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) มีกัลยาณมิตร คือ บิดามารดา ที่ชักนำไปเป็นลูกศิษย์วัด จากนั้น จึงมีครู อาจารย์ ที่คอยให้คำแนะนำ สั่งสอน แม้สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ที่เป็นแบบอย่างให้ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้เจริญรอยตามก็ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับหลักธรรมที่พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) นำมาใช้ในการเรียนคือ อธิบาป 4 คือ 1) มีใจรักในการเรียน (ฉันทะ) 2) พากเพียรไม่หยุด (วิริยะ) 3) มีใจฝึกฝน (จิตตะ) 4) ใช้ปัญญาไตร่ตรอง (วิมังสา)

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) สามารถเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้ ด้วยความคิดที่ว่า ปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถที่จะต้องเอาชนะให้ได้ แล้วจึงมีใช้ความ

พยายามทุ่มเท จนค้นพบวิธีการเรียนในวิชาที่ยาก เช่น บาลี และประสบความสำเร็จเรื่อยมาจนจบปริญญาเอก

3.2 ด้านการพูด

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาด้านความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ด้านการพูด พบว่า พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) มีพระปรีชาญาณ (พินล เขมฺงฺโกโร) เป็นแรงบันดาลใจ โดยพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ใช้หลักการพัฒนาด้าน คือ 1) การติดตามฟังนักพูดที่มีชื่อเสียง 2) ทำการฝึกฝนตนเอง 3) เลือกอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม (ปฏิรูปเทส) 4) คิดวิเคราะห์ตนเอง 5) พัฒนาด้านภาษา 6) มีลีลาสาลิกาป้อนเหยื่อ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า ประสบการณ์หรือชั่วโมงบิน มีส่วนทำให้เกิดความชำนาญและเมื่อเกิดความชำนาญแล้ว จึงเกิดศิลปะในการถ่ายทอด ทำให้ประสบความสำเร็จได้เช่นกัน

3.3 ด้านการเขียน

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาด้านความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ด้านการเขียน พบว่า พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) มีใจรักในการอ่าน ฝึกฝนตนเอง และรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ ในการเขียนงานนั้น นักเขียนต้องอาศัยแรงบันดาลใจเป็นพลังในการสร้างงาน

3.4 ด้านการบริหาร

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาด้านความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ด้านการบริหาร พบว่า พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ใช้กำลัง (พละ) 4 ประการ คือ กำลังความรู้ (ปัญญาพละ) กำลังความกล้า (วิริยพละ) กำลังความสุจริต (อนวัชชพละ) และกำลังการสงเคราะห์ (สังคหพละ) กำลังทั้ง 4 ทำงานอย่างสอดคล้องประสานกันเป็นพลวัตรขับเคลื่อนการบริหารงานตั้งแต่เริ่มต้นจนบรรลุเป้าหมาย

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การเชื่อมโยงผลการศึกษานวัตกรรมการพัฒนาด้านจิตวิทยา แนวคิดการพัฒนาด้านพุทธจิตวิทยา และการพัฒนาด้านความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) มีความสอดคล้องกัน ดังนี้

การพัฒนาด้านเกิดจากการเห็นคุณค่าในตน (Self-esteem) ตรงกับงานวิจัยของปภัสสร เตชะไพฑูริย์ ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบการทำงานที่ทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตของนักแสดงอาชีพไทยตามหลักพระพุทธศาสนา (ปภัสสร เตชะไพฑูริย์, 2558) ซึ่งพบว่า คนที่พัฒนาด้านมองเห็นคุณค่าตนเองได้จากการสำรวจและประเมินความสามารถของตน และในการพัฒนาด้าน

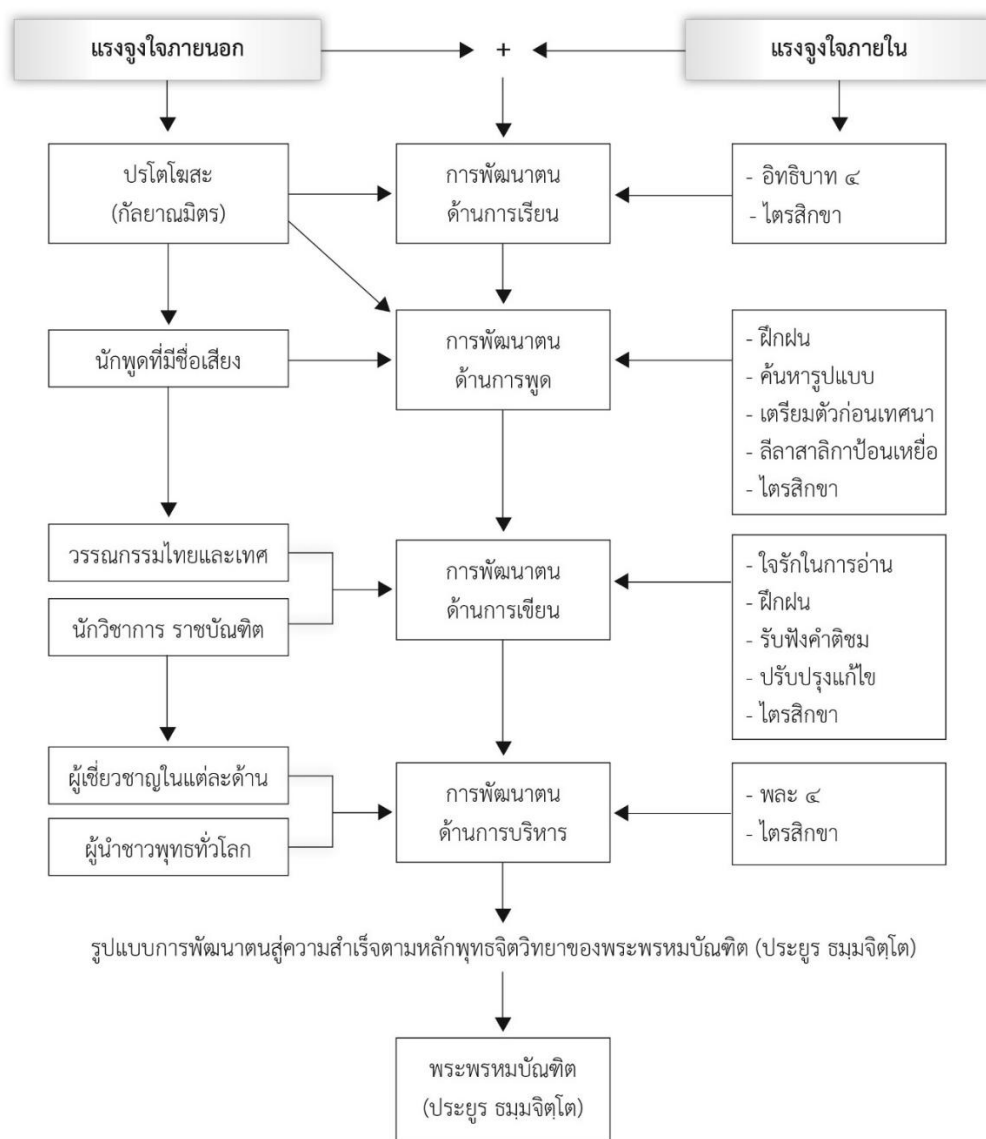

นั้น มีปรโตโฆสะ หรือกัลยาณมิตรเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ระบุว่า กัลยาณมิตรจะทำหน้าที่แนะนำสั่งสอนให้เกิดสิ่งที่ดีงามกับชีวิต (สมเด็จพระพุฒาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) ส่วนกระบวนการพัฒนาตนนั้น มีการใช้หลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ครอบคลุมการพัฒนาตนในทุกด้าน ประเด็นนี้มีแนวทางที่ตรงกับงานวิจัยของพระจิรวัดน์ อุตตมเมธี ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์การศึกษาเพื่อพัฒนาตนตามทัศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (พระจิรวัดน์ อุตตมเมธี, 2553) ที่ค้นพบว่า หลักไตรสิกขา คืออริยศีลสิกขา อริยจิตตสิกขาและอริยปัญญาสิกขา หรือ ศีล สมาธิ และปัญญา มีความสำคัญในการพัฒนาตนทั้งในฐานะที่เป็นหลักการเพื่อดับกิเลสและเป็นรากฐานสำคัญของการกำหนดแบบแผนพฤติกรรม อีกทั้งเป็นวิธีการปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยพัฒนาบุคคลไปตามลำดับจากปุถุชนไปสู่อริยบุคคล

องค์ความรู้ใหม่

เมื่อนำผลการศึกษามาสังเคราะห์เข้ากับกระบวนการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) แล้วสามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 การพัฒนาตนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

จากการศึกษา เรื่องรูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาตนดังนี้ คือ

การพัฒนาตนเกิดจากแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอก กัลยาณมิตร ถือว่าเป็นแรงจูงใจภายนอก การได้มาซึ่งกัลยาณมิตรนั้นได้จากการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เช่น บิดามารดา อุปัชฌาย์อาจารย์ หรือบัณฑิต ส่วนอิทธิบาท 4 คือ มีใจรัก (ฉันทะ) พากเพียรไม่หยุด (วิริยะ) มีใจฝึกฝน (จิตตะ) และ ใช้ปัญญาไตร่ตรอง (วิมังสา) เป็นแรงจูงใจภายในของผู้ที่ต้องการพัฒนาตน การที่จะพัฒนาตนได้นั้นต้องอาศัยทั้งแรงจูงใจภายนอกและแรงจูงใจภายในมาขับเคลื่อนให้เกิดกระบวนการเรียนตั้งแต่ต้นจนไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ ด้านการพูด การเขียนแบบนักพูดมิใช่แนวทางการพูดที่ถูกต้อง แต่ต้องนำวิธีการของนักพูดแต่ละคนมาปรับให้เป็นแบบฉบับของตนเอง

การอ่านเป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นนักเขียน และการฝึกฝนตนเองเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดที่ทำให้นักเขียนสามารถพัฒนาผลงานของตนได้ดี

ส่วนด้านการบริหารนั้น การเปิดรับความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ ถือว่าเป็นกลไกในการบริหาร แต่การจะเปิดรับความรู้ใหม่ได้นั้น ผู้บริหารต้องลดอัตตา เพราะอัตตาจะเป็นตัวปิดกั้นทำให้การบริหารงานไม่ประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมที่ครอบคลุมทุกกระบวนการของการพัฒนาตน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาตนตามแนวของจิตวิทยา ให้ความสำคัญกับการเห็นคุณค่าตน โดยมองว่าคนที่เห็นคุณค่าตนสูงมีโอกาสในการพัฒนาตนสูงกว่าคนที่มีความเห็นคุณค่าตนต่ำ การพัฒนาตนเป็นไปตามแรงจูงใจหรือความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic needs) ขั้นต่ำสุด คือ ความต้องการทางกายภาพ ขั้นสูงสุดของการพัฒนาตน คือ การค้นพบศักยภาพของตนเอง (Self-actualization)

การพัฒนาตนตามแนวพุทธจิตวิทยา มีแนวคิดที่ว่ามนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้ เพราะมนุษย์มีอิสรภาพที่จะเลือกกระทำในสิ่งที่ตนเองต้องการได้ ไม่มีอำนาจใดครอบงำการตัดสินใจของมนุษย์ได้ หลักธรรมที่พัฒนาตน คือ ไตรสิกขา อิทธิบาท 4 ปรโตโมสะ ขั้นต่ำสุด คือ ระดับโลกียะ ขั้นสูงสุด คือ ระดับโลกุตระ

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) พัฒนาตนด้านการเรียนด้วยกัลยาณมิตรและหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพูดด้วยการฟังนักพูดที่มีชื่อเสียง แล้วทำการฝึกฝนตนเอง เลือกอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม คติวิเคราะห์ตนเอง พัฒนาด้านภาษา และใช้ลีลาสาธิตาป้อนเหยื่อ ด้านการเขียนด้วยความมีใจรักในการอ่าน ฝึกฝนตนเอง และรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ ในการเขียนงานนั้น และด้านการบริหารใช้ พละ 4 ประการ คือ ปัญญาพละ วิริยพละ อดวิชชพละ และ สังคหพละ โดยพละ 4 ทำงานอย่างสอดประสานกันเป็นพลวัตขับเคลื่อนการบริหารงานตั้งแต่เริ่มต้นจนบรรลุเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะทั่วไป งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามแนวพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) สิ่งที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ หลักการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามแนวจิตวิทยา หลักการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามแนวพุทธจิตวิทยา และรูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวสำหรับรูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) นั้น เป็นการศึกษาการพัฒนาตนใน 4 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้ ด้านการพูด ด้านการเขียน และ ด้านการบริหาร การเรียนถือว่าเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนด้านอื่น ๆ ดังนั้น ผู้ที่ต้องการพัฒนาตนจึงต้องให้ความสำคัญแก่การเรียนรู้หรือการแสวงหาความรู้เป็นเบื้องต้นก่อน จากนั้นจึงค่อยพัฒนาด้านอื่น ๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารตำราวิชาการ จากนั้นจึงได้สัมภาษณ์พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) นำข้อมูลมาแยกแยะจัดหมวดหมู่เพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนาตนความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้ยังคงเป็นการศึกษาเฉพาะบุคคล หากจะได้มีการขยายการศึกษาเพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จของพระเถระหรือบุคคลผู้ประสบความสำเร็จอื่น ๆ ก็จะเป็นประโยชน์ต่ออนุชนผู้ต้องการพัฒนาตนมิใช่น้อย

เอกสารอ้างอิง

- ธัญญภัทร์ ศิริธันราโรจน์. (2560). *จิตวิทยากับการพัฒนาตน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเกียรติ โชควัฒนา. (2554). *หลักคิดและปรัชญาในการทำงาน*. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายโรงพิมพ์บริษัทเอมี เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด.
- ปภัสสรา เตชะไพบูลย์. (2558). รูปแบบการทำงานที่ทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตของนักแสดงอาชีพไทยตามหลักพระพุทธศาสนา. ใน *ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์จิตสาขาวิชชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระจิรวัดน์ อุตตมเมธี. (2553). ศึกษาวิเคราะห์การศึกษาเพื่อพัฒนาตนตามทัศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2558). *ภาพชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: หจก.สามลดา.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ. (2560). *วิมุตติมรรค*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- เมธาวิ อุดมธรรมานุภาพ. (2556). *จิตวิทยาเพื่อการพัฒนาตน*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วน
จำกัด เจ.เอส.พรินต์ติ้ง.
- วิกรม กรมดิษฐ์. (2555). *คาถาชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินท์ ซิตี้ จำกัด.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2544). *ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ*. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). *พุทธธรรมฉบับปรับขยาย*. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์ผลิธัมม.